

**GENERALNA DYREKCJA DRÓG KRAJOWYCH I AUTOSTRAD
ODDZIAŁ WE WROCŁAWIU**

SPECYFIKACJE TECHNICZNE

P - 50.10

***MATERIAŁY WYMAGANE DO WNIOSKU O WYDANIE DECYZJI O
ŚRODOWISKOWYCH UWARUNKOWANIACH***

dla

***Przebudowy wiaduktu nad linią PKP wraz z dojazdami
w km 55+779 drogi nr 94 w miejscowości OKMIANY***

WROCŁAW, PAŹDZIERNIK 2010

SPIS TREŚCI

- 1. WSTĘP**
- 2. WYMAGANIA DLA PROJEKTOWANEJ INWESTYCJI**
- 3. MATERIAŁY WYJŚCIOWE, POMIARY, BADANIA, OBLICZENIA I EKSPERTYZY**
- 4. WYKONANIE OPRACOWAŃ PROJEKTOWYCH**
- 5. KONTROLA JAKOŚCI OPRACOWAŃ PROJEKTOWYCH**
- 6. OBMIAR OPRACOWAŃ PROJEKTOWYCH**
- 7. ODBIÓR OPRACOWAŃ PROJEKTOWYCH**
- 8. PŁATNOŚCI**
- 9. PRZEPISY ZWIĄZANE**

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot Specyfikacji Technicznej

Przedmiotem niniejszej Specyfikacji Technicznej (ST) są wymagania dotyczące wykonania i odbioru opracowań projektowych przewidzianych do wykonania w ramach dokumentacji projektowej wymienionej w p-kcie **1.1. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)**

1.2. Zakres stosowania Specyfikacji Technicznej

Niniejsza Specyfikacja Techniczna stanowi obowiązujący dokument przetargowy i umowny przy zlecaniu i realizacji materiałów wymaganych do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (w tym: karta informacyjna przedsięwzięcia, raport o oddziaływaniu na środowisko).

1.3. Określenia podstawowe

Użyte w ST wymienione poniżej określenia należy rozumieć w każdym przypadku następująco:

1.3.1. Analiza porealizacyjna – opracowanie mające na celu porównanie rzeczywistych oddziaływań przedsięwzięcia na środowisko z ustaleniami i wnioskami zawartymi w raportach o oddziaływaniu na środowisko oraz w decyzjach zezwalających na realizację przedsięwzięcia. Wynik analizy porealizacyjnej stanowi podstawę do:

- podjęcia ewentualnych dodatkowych działań ochronnych,
- wyznaczenia zasięgu obszaru ograniczonego użytkowania.

1.3.2. Działania ograniczające – zespół działań mających na celu minimalizację negatywnych oddziaływań związanych z realizacją planowanego przedsięwzięcia.

1.3.3. Działania zapobiegawcze – zespół działań mających na celu wyeliminowanie negatywnych oddziaływań na środowisko związanych z realizacją i funkcjonowaniem planowanego przedsięwzięcia.

1.3.4. Karta informacyjna przedsięwzięcia – materiały załączane do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

1.3.5. Monitoring oddziaływań – zbiór analiz i pomiarów, w fazie budowy oraz eksploatacji przedsięwzięcia, określonych w raporcie o oddziaływaniu na środowisko oraz w decyzji o zezwoleniu na realizacji inwestycji drogowej (ZRID), prowadzonych przez realizującego przedsięwzięcie.

1.3.6. Ocena oddziaływania na środowisko – procedura szacowania przewidywanego oddziaływania planowanej działalności tj. przedsięwzięcia na środowisko.

1.3.7. Oddziaływanie na środowisko – każda zmiana w środowisku spowodowana proponowaną działalnością. Zgodnie z art. 3 pkt 11 ustawy Prawo ochrony środowiska [1] rozumie się przez to również oddziaływanie na zdrowie ludzi.

1.3.8. Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko – zgodnie z art. 62 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko [8] winno określać, analizować i oceniać:

- bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na:
 - środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi,
 - dobra materialne,
 - zabytki,
 - wzajemne oddziaływanie między powyższymi czynnikami,
 - dostępność do złóż kopalin,
- możliwość oraz sposoby zapobiegania i ograniczania negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
- wymagany zakres monitoringu.

1.3.9. Raport o oddziaływaniu na środowisko – dokumentacja przedstawiająca rezultaty prac nad oceną oddziaływania na środowisko przedkładana jako załącznik do wniosku o wydanie decyzji wymagającej przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko.

1.3.10. NATURA 2000 – Europejska Sieć Ekologiczna obszarów chronionych na terenie Unii Europejskiej, w skład której wchodzi:

- obszary specjalnej ochrony ptaków – OSO,
- specjalne obszary ochrony siedlisk – SOO

1.3.11. Obszar Natura 2000 – rozumie się przez to obszar Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 wyznaczony zgodnie z Dyrektywą 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r.[12], w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w trybie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody [10].

1.3.12. Zakres raportu o oddziaływaniu na środowisko – to stopień szczegółowości informacji poszczególnych części raportu o oddziaływaniu na środowisko odpowiadający charakterowi przedsięwzięcia, rodzajom postępowania oraz dokładności posiadanych danych (zakres zgodnie z art. 66 ustawy o

udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko [8])

1.3.13. Inwentaryzacja przyrodnicza – obserwacje i badania terenowe środowiska przyrodniczego w okresie wegetacyjnym i lęgowym.

Inwentaryzacja przyrodnicza poza obszarami Natura 2000 Inwentaryzacja przyrodnicza polega na wykazaniu występowania lub braku występowania stanowisk chronionych gatunków, wymienionych w następujących rozporządzeniach: Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U Nr 168, poz. 1764), Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną (Dz. U Nr 168, poz. 1765), Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U Nr 220, poz. 2237) lub siedlisk, w tym gatunków i siedlisk wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 roku, w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. Nr 77 poz. 510).

1.3.14. Konsultacje społeczne – wszelkie dostępne środki i techniki pozwalające na udział społeczności lokalnych w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko;

1.3.15. Pozostałe określenia podstawowe są zgodne z obowiązującymi, odpowiednimi polskimi przepisami i polskimi normami oraz z definicjami podanymi w p-kcie 1.2. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

2. WYMAGANIA DLA PROJEKTOWANEJ INWESTYCJI

Wymagania dla inwestycji i projektowanych obiektów budowlanych i urządzeń infrastruktury podano w p-kcie 1.1.3. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

3. MATERIAŁY WYJŚCIOWE, POMIARY, BADANIA, OBLICZENIA I EKSPERTYZY

3.1. Materiały wyjściowe do projektowania

Ogólne wymagania dotyczące materiałów wyjściowych do projektowania znajdują się w p-kcie 1.1.4. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

Wykaz materiałów wyjściowych, które zamawiający przekaże Wykonawcy, znajduje się w p-kcie 1.1.4. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

3.2. Materiały archiwalne i warunki

Ogólne wymagania dotyczące materiałów archiwalnych i warunków przedstawiono w p-kcie 1.1.6. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

3.3. Pomiary, badania, obliczenia i ekspertyzy

Ogólne wymagania dotyczące pomiarów, badań, obliczeń i ekspertyz przedstawiono w p-kcie 2. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

Opracowania środowiskowe powinny przyjmować za podstawę oceny istniejące dane obserwacyjne i pomiarowe oraz inne informacje dotyczące stanu środowiska i dóbr kultury, występujących uciążliwości, a także dane zawarte w istniejących opracowaniach dotyczących stanu środowiska.

W przypadku, gdy dane takie nie są dostępne, należy wykonać dodatkowe obserwacje lub pomiary umożliwiające rzetelną ocenę.

Wszelkie prognozy muszą opierać się na prognozach ruchu. Prognozy ruchu muszą być zweryfikowane wykonanymi pomiarami ruchu. Wyniki pomiarów weryfikacyjnych użytych przy wykonaniu opracowania środowiskowego mogą pochodzić od projektanta, jeśli projektant nie dysponuje takimi wynikami, wykonawca opracowania środowiskowego jest obowiązany do wykonania pomiarów weryfikacyjnych.

Analizy akustyczne powinny być dokonane na podstawie numerycznego modelu terenu.

Ponadto Wykonawcę obowiązują m.in. następujące wymagania dotyczące pomiarów, badań, obliczeń i ekspertyz:

- pomiary poziomu hałasu,
- dane dotyczące jakości wód (w tym wody w ujęciach wód podziemnych)
- pomiary stężenia zanieczyszczeń w wodach opadowych i roztopowych,
- dane dotyczące zagospodarowania terenu, w tym budynków podlegających ochronie akustycznej,
- dane dotyczące jakości powietrza atmosferycznego wzdłuż trasy,
- inwentaryzacja przyrodnicza (ze szczególnym uwzględnieniem chronionych siedlisk przyrodniczych gatunków rzadkich i chronionych flory i fauny oraz korytarzy migracji fauny),

W ramach wykonywania opracowania projektowego należy dokonać obserwacji i badań terenowych w okresie wynikającym z terminów umownych w celu wykazania występowania lub braku stanowisk chronionych gatunków lub siedlisk, w tym gatunków i siedlisk wymienionych w Ministra Środowiska z dnia 13

kwietnia 2010 roku, w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. Nr 77 poz. 510). Termin inwentaryzacji winien uwzględniać biologię gatunków (w szczególności okres migracji płazów).

Wszystkie pomiary powinny być wykonane zgodnie z metodykami referencyjnymi, określonymi w rozporządzeniach oraz w Załączniku nr 5 "Wytyczne wykonywania ocen oddziaływania dróg krajowych na środowisko w odniesieniu do wód powierzchniowych i podziemnych"- „Podręcznik dobrych praktyk wykonywania opracowań środowiskowych dla dróg krajowych”

Przy wykonywaniu inwentaryzacji i ocen stanu technicznego (ekspertyz) Wykonawca będzie stosował metody pomiarów badań oraz sprzęt i oprogramowanie komputerowe odpowiadające charakterowi przedsięwzięcia, rodzajowi postępowania administracyjnego i dokładności uzyskanych danych - dopuszczone prawem polskim bądź wspólnotowym.

4. WYKONANIE OPRACOWAŃ PROJEKTOWYCH

Poniżej przedstawione są wymagania, które należy uwzględnić przy wykonywaniu opracowań projektowych. Inne wymagania dotyczące wykonania opracowań projektowych przedstawiono w p-kcie 4.1. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

4.1. Szczegółowość opracowań projektowych

Ogólne wymagania oraz definicje dotyczące szczegółowości opracowań projektowych podano w p-kcie 4.2.. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

W przypadku stwierdzenia przez właściwy organ na podstawie karty informacyjnej przedsięwzięcia konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, sporządzony będzie raport o oddziaływaniu na środowisko. Szczegółowość ww. opracowań środowiskowych musi odpowiadać szczegółowości wykonywanej na danym etapie dokumentacji projektowej. Raport powinien wskazywać najlepszy wariant wraz z uzasadnieniem jego wyboru.

Ponieważ decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach może zostać wydana dla wariantu innego niż wskazany jako najlepszy, wszystkie warianty powinny zostać rozpoznane i ocenione na tym samym stopniu szczegółowości.

4.1.1. Karta informacyjna przedsięwzięcia

Zgodnie z art. 63 ustawy z dnia 03.10.2008r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, właściwy organ ustali na podstawie karty informacyjnej przedsięwzięcia obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz zakres raportu o oddziaływaniu na środowisko.

Wymagania odnośnie zakresu karty informacyjnej określone są w art. 3 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 03.10.2008r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. Dodatkowo w karcie informacyjnej przedsięwzięcia należy uwzględnić zagadnienia określone w rozdziale 4.1.3.1. „Stadiów i składu dokumentacji projektowej dla dróg i mostów w fazie przygotowania zadań” (Załącznik do zarządzenia nr 17 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 11.05.2009 r.).

W karcie informacyjnej należy położyć nacisk na oddziaływanie na elementy przyrodnicze (w szczególności sąsiadujące z drogą obszary Natura 2000), krajobraz oraz zdrowie i życie ludzi.

4.1.2. Raport o oddziaływaniu na środowisko do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach

Raport powinien spełniać wymagania określone w art. 66 ustawy z dnia 03.10.2008r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. Rozdział 4.1.3.2. „Stadiów i składu dokumentacji projektowej dla dróg i mostów w fazie przygotowania zadań” podaje wymagania nt. zakresu raportu o oddziaływania na środowisko.

Raport o oddziaływaniu na środowisko powinien być sporządzony w oparciu o badania, analizy , inwentaryzację przyrodniczą sporządzone na potrzeby Karty Informacyjnej Przedsięwzięcia.

Przedmiotowa inwestycja kwalifikuje się do przedsięwzięć mogących potencjalnie oddziaływać na środowisko, tak więc konieczność i zakres raportu o oddziaływaniu na środowisko określi właściwy organ.

4.2. Wymagania dla kolejności wykonywania elementów opracowań projektowych

Realizacja opracowań projektowych objętych niniejszą ST powinna się odbywać w następujących etapach:

1. Analiza materiałów wyjściowych, materiałów archiwalnych i warunków oraz odpowiednich opracowań projektowych.
2. Wykonanie pomiarów, badań, obliczeń, ekspertyz, inwentaryzacji przyrodniczej.

3. Wykonanie karty informacyjnej przedsięwzięcia przedstawienie opracowań Zamawiającemu do sprawdzenia i akceptacji oraz w miarę konieczności dokonanie stosownych zmian i uzupełnień w treści opracowania, wynikających z dotychczasowych ustaleń.
4. Złożenie przez Zamawiającego wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.
5. W przypadku stwierdzenia przez organ konieczności sporządzenia raportu i niezbędności oceny oddziaływania, przygotowanie raportu o oddziaływaniu na środowisko zgodnie z wymaganymi przepisami.
6. Uzyskanie wymaganych opinii i/lub decyzji.
7. Przekazanie opracowań do Zamawiającego celem zaopiniowania i akceptacji.
8. Przedłożenie wymaganych materiałów do organu.
9. Udzielanie wyjaśnień oraz wykonywanie uzupełnień w procesie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz ewentualnym procesie odwoławczym.

4.3. Szata graficzna

Ogólne wymagania dotyczące szaty graficznej opisów, obliczeń, rysunków i oprawy opracowań projektowych przedstawiono w p-ście 3. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

Dodatkowo Wykonawca uwzględni następujące wymagania dotyczące szaty graficznej i wydawniczej:

- części opisowe wykonane będą za pomocą komputerowego edytora tekstów kompatybilnego z MS Word,
- obliczenia będą wykonane za pomocą arkusza kalkulacyjnego kompatybilnego z MS Excel,
- rysunki wykonane będą za pomocą programów kompatybilnych z programami AutoCAD lub MicroStation,
- komplet dokumentów w formacie .pdf, .jpg oraz załączniki graficzne w formie edytowalnej.

W przypadku opracowań projektowych załączniki graficzne winny być wykonane w skali umożliwiającej uzyskanie odpowiedniej czytelności przedkładanych materiałów. Na mapach powinny być przedstawione wszystkie treści zawarte w opracowaniu projektowym, w tym w szczególności:

- sposób użytkowania terenu (rolny, leśny, zabudowa),
- zasięgi oddziaływania hałasu (przed i po zastosowaniu zabezpieczeń akustycznych) oraz zanieczyszczeń powietrza dla całego przebiegu inwestycji z uwzględnieniem horyzontów czasowych określonych w pkt 4.4. (przebieg izofon powinien być przedstawiony na ortofotomapie oraz uwzględniać ukształtowanie powierzchni i ekranujący wpływ istniejącej zabudowy),
- wskazać obszary chronione przed hałasem – w przypadku terenów zabudowy – kwalifikacja tych terenów zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120 poz. 826) [9],
- obszary chronione w podziale na kategorie wymienione w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92 poz. 880 z późn. zm.) [10],
- granice Głównych Zbiorników Wód Podziemnych oraz stref ochronnych ujęć wodnych,
- rodzaje i typy gleb, klasy bonitacyjne (gleby chronione) oraz kompleksy przydatności rolniczej,
- korytarze migracyjne zwierząt,
- lokalizacje urządzeń ochrony środowiska.

Na osobnej mapie należy przedstawić konflikty środowiskowe

Prognozy rozprzestrzeniania się hałasu oraz inwentaryzacja przyrodnicza powinna być pokazana na ortofotomapach w skali 1:5 000.

4.4. Szczegółowe wymagania dla opracowań projektowych

Poniżej przedstawiono wymagania dla opracowań projektowych objętych niniejszą Specyfikacją Techniczną.

Od Wykonawcy wymaga się analizy wariantów w ilości niezbędnej do uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, wraz ze szczegółowym ich opisem. Zagadnienie wariantowania dotyczy również kwestii technicznych i organizacyjnych przebudowy. Odnosi się to także do „wariantu zerowego” czyli bezinwestycyjnego. Wymaga się od Wykonawcy uzyskania pozytywnej opinii i akceptacji Zamawiającego dla wszelkich opracowań i dokumentów składanych do zewnętrznych urzędów.

Zaleca się korzystanie z „Podręcznika dobrych praktyk wykonywania opracowań środowiskowych dla dróg krajowych” opracowanego przez Biuro Ekspertyz i Projektów Budownictwa Komunikacyjnego EKKOM Sp.z o.o. (Kraków 2008) [14] oraz Wytycznych dotyczących oś wydanych przez Komisję Europejską

(<http://europa.eu.int/comm/environment/pubs/home.htm>)

W opracowaniach projektowych należy uwzględnić wariant polegający na niepodejmowaniu przedsięwzięcia – tzw. wariant „0” oraz wariant inwestycyjny po przyjęciu następujących horyzontów czasowych:

a) dla wariantu „0”:

- ocena stanu istniejącego;
- rok zakładanego oddania do użytkowania – przy założeniu, że planowane przedsięwzięcie nie będzie realizowane;

- kolejny horyzont czasowy (10 lat po oddaniu do użytkowania) – przy założeniu że planowane przedsięwzięcie nie będzie realizowane;

b) dla wariantu inwestycyjnego:

- rok zakładanego oddania do użytkowania;
- kolejny horyzont czasowy (10 lat po oddaniu do użytkowania);

Prognozy rozprzestrzeniania się hałasu należy wykonać na numerycznym modelu terenu.

4.4.1. Karta Informacyjna Przedsięwzięcia

Karta informacyjna przedsięwzięcia, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 5 *ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* jest to dokument zawierający podstawowe informacje o planowanym przedsięwzięciu, w szczególności dane o:

- a) rodzaju, skali i usytuowaniu przedsięwzięcia,
- b) powierzchni zajmowanej nieruchomości, a także obiektu budowanego oraz dotychczasowym sposobie ich wykorzystywania i pokryciu szatą roślinną,
- c) rodzaju technologii,
- d) ewentualnych wariantach przedsięwzięcia,
- e) przewidywanej ilości wykorzystywanej wody, surowców, materiałów, paliw, energii,
- f) rozwiązaniach chroniących środowisko,
- g) rodzajach i przewidywanej ilości wprowadzanych do środowiska substancji lub energii przy zastosowaniu rozwiązań chroniących środowisko,
- h) możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- i) obszarach podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody, znajdujących się w zasięgu znaczącego oddziaływania przedsięwzięcia.

Karta informacyjna musi być oparta o dane uzyskane z inwentaryzacji przyrodniczej opisanej szczegółowo w punkcie 4.4.2. niniejszej Specyfikacji Technicznej, pomiarów i badań, analiz , opisanych szczegółowo w pkt 3.3 niniejszej Specyfikacji Technicznej.

4.4.2. Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko

Zakres raportu o oddziaływaniu na środowisko został określony w art. 66 *ustawy o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* [8].

Zakres raportu o oddziaływaniu na środowisko, zawsze wymaga porównania wariantów, w ilości niezbędnej do uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Na poszczególnych etapach projektowania wariantowaniu mogą podlegać różne aspekty. Jest to również wariantowanie rozwiązań organizacyjnych i technicznych (np. konstrukcje obiektów inżynierskich o ile mają znaczenie dla środowiska), urządzenia używane do podczyszczania ścieków opadowych i roztopowych z dróg (wariantowaniu mogą podlegać jedynie te rozwiązania, które zapewniają spełnienie przez wprowadzane do środowiska ścieków, obowiązujących standardów – określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006r. w sprawie warunków, jakie powinny spełniać przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 137, poz. 984), zagospodarowanie pasa drogowego, itd.

Raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko powinien uwzględniać fazy realizacji, eksploatacji i odniesienie do fazy likwidacji planowanego przedsięwzięcia i spełniać następujące wymagania:

- 1) opis planowanego przedsięwzięcia, a w szczególności:
 - a) charakterystykę całego przedsięwzięcia i warunki użytkowania terenu w fazie budowy i eksploatacji lub użytkowania,
 - b) główne cechy charakterystyczne procesów produkcyjnych,
 - c) przewidywane rodzaje i ilości zanieczyszczeń, wynikające z funkcjonowania planowanego przedsięwzięcia;
- 2) opis elementów przyrodniczych środowiska objętych zakresem przewidywanego oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko, w tym elementów środowiska objętych ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- 3) opis istniejących w sąsiedztwie lub w bezpośrednim zasięgu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia zabytków chronionych na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 4) opis przewidywanych skutków dla środowiska w przypadku niepodejmowania przedsięwzięcia;
- 5) opis analizowanych wariantów, w tym:
 - a) wariantu proponowanego przez wnioskodawcę oraz racjonalnego wariantu alternatywnego,
 - b) wariantu najkorzystniejszego dla środowiska wraz z uzasadnieniem ich wyboru;
- 6) określenie przewidywanego oddziaływania na środowisko analizowanych wariantów, w tym również w przypadku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, a także możliwego transgranicznego oddziaływania na środowisko;

- 7) uzasadnienie proponowanego przez wnioskodawcę wariantu, ze wskazaniem jego oddziaływania na środowisko, w szczególności na:
 - a) ludzi, rośliny, zwierzęta, grzyby i siedliska przyrodnicze, wodę i powietrze,
 - b) powierzchnię ziemi, z uwzględnieniem ruchów masowych ziemi, klimat i krajobraz,
 - c) dobra materialne,
 - d) zabytki i krajobraz kulturowy, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrem lub ewidencją zabytków,
 - e) wzajemne oddziaływanie między elementami, o których mowa w lit. a-d;
- 8) opis metod prognozowania zastosowanych przez wnioskodawcę oraz opis przewidywanych znaczących oddziaływań planowanego przedsięwzięcia na środowisko, obejmujący bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótko-, średnio- i długoterminowe, stałe i chwilowe oddziaływania na środowisko, wynikające z:
 - a) istnienia przedsięwzięcia,
 - b) wykorzystywania zasobów środowiska,
 - c) emisji;
- 9) opis przewidywanych działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru;
- 10) dla dróg będących przedsięwzięciami mogącymi zawsze znacząco oddziaływać na środowisko:
 - a) określenie założeń do:
 - ratowniczych badań zidentyfikowanych zabytków znajdujących się na obszarze planowanego przedsięwzięcia, odkrywanych w trakcie robót budowlanych,
 - programu zabezpieczenia istniejących zabytków przed negatywnym oddziaływaniem planowanego przedsięwzięcia oraz ochrony krajobrazu kulturowego,
 - b) analizę i ocenę możliwych zagrożeń i szkód dla zabytków chronionych na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w szczególności zabytków archeologicznych, w sąsiedztwie lub w bezpośrednim zasięgu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia;
- 11) przedstawienie zagadnień w formie graficznej w skali 1:5000 lub dokładniejszej,
- 12) wskazanie ewentualnej potrzeby ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska,
- 13) przedstawienie zagadnień w formie kartograficznej w skali odpowiadającej przedmiotowi i szczegółowości analizowanych w raporcie zagadnień oraz umożliwiającej kompleksowe przedstawienie przeprowadzonych analiz oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko;
- 14) analizę możliwych konfliktów społecznych związanych z planowanym przedsięwzięciem;
- 15) przedstawienie propozycji monitoringu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na etapie jego budowy i eksploatacji lub użytkowania, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru;
- 16) wskazanie trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy, jakie napotkano, opracowując raport;
- 17) streszczenie w języku niespecjalistycznym informacji zawartych w raporcie, w odniesieniu do każdego elementu raportu;
- 18) nazwisko osoby lub osób sporządzających raport;
- 19) źródła informacji stanowiące podstawę do sporządzenia raportu.

Informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 4-8, powinny uwzględniać przewidywane oddziaływanie analizowanych wariantów na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.

Szczegółowość opracowania

Raport powinien wskazywać najlepszy wariant wraz z uzasadnieniem tego wyboru. Ponieważ decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach może zostać wydana dla wariantu innego niż wskazany we wniosku, wszystkie warianty powinny być rozpoznane i ocenione w tym samym stopniu szczegółowości.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wydana na podstawie raportu o oddziaływaniu na środowisko stanowi załącznik do wniosku o decyzję o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej.

Dlatego raport o oddziaływaniu na środowisko powinien być wykonany na tyle szczegółowo, aby pozwolił na rozstrzygnięcie w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach następujących zagadnień:

- warunki wykorzystania terenu w fazie realizacji i eksploatacji, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, krajobrazu, zasobów naturalnych, zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich,
- wymagania dotyczące ochrony środowiska konieczne do uwzględnienia w projekcie budowlanym,
- stwierdzenie konieczności utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania.

Prognozy rozprzestrzeniania się hałasu należy wykonać na numerycznym modelu terenu.

Raport wykonany zgodnie z podanymi wyżej zakresem jest elementem wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w przypadku gdy organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach stwierdzi konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach jest niezbędna do uzyskania decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej – na podstawie ustawy z dnia 22 października 2008r o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (Dz. U. Nr 193 poz. 1194).

Do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach należy dołączyć:

- a) kartę informacyjną przedsięwzięcia w trzech egzemplarzach wraz z zapisem w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych;
- b) raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko w trzech egzemplarzach wraz z zapisem w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych – w przypadku, gdy organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach stwierdzi konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i określi zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- c) poświadczoną przez właściwy organ kopię mapy ewidencyjnej obejmującej przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie, oraz obejmującej obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie w trzech egzemplarzach,
- d) wypis z ewidencji gruntów obejmujący przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie oraz obejmujący obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie w trzech egzemplarzach.

Przy wkreślaniu obszaru oddziaływania na mapach ewidencyjnych, należy przyjąć kryterium najniekorzystniejszego zasięgu hałasu prognozowanego dla najdalszego horyzontu czasowego uwzględniając środki ochrony przeciwhałasowej dla całego przebiegu przedsięwzięcia. Przy czym w legendzie do mapy ewidencyjnej należy umieścić informację, że zasięg oddziaływania obejmuje również obszary nie wymagające ochrony przed hałasem. Urządzenia ochrony środowiska należy zaprojektować na oddziaływania drogi w najdalszym rozpatrywanym horyzoncie czasowym.

Zagadnienia wariantowania

Konieczność opisów wariantów przedsięwzięcia określona w punkcie 5 zakresu raportu o oddziaływaniu na środowisko dotyczy również wariantowania rozwiązań technicznych (projektowe, w tym materiałowe, itd.), organizacyjno – czasowych oraz możliwych do zastosowania urządzeń ochrony środowiska, a w szczególności:

- środki techniczne, technologiczne i organizacyjne związane z ochroną przed hałasem
- urządzenia podczyszczające ścieki opadowe i roztopowe z dróg
- przejścia dla zwierząt.

Wszystkie brane pod uwagę warianty środków minimalizujących i łagodzących oddziaływania na środowisko muszą zapewnić dotrzymanie standardów jakości środowiska poza terenem, do którego GDDKiA posiada tytuł prawny.

W przypadku stwierdzenia konieczności zastosowania kompensacji przyrodniczej, środki kompensujące również powinny być rozpatrywane wariantowo.

Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Z uwagi na wymagania Komisji Europejskiej streszczenie w języku niespecjalistycznym powinno stanowić odrębne opracowanie. Powinno ono odnosić się do wszystkich informacji (rozdziałów) zawartych w raporcie, a także zdjęcia stanu aktualnego przedsięwzięcia. Do streszczenia należy dołączyć załączniki mapowe obrazujące najważniejsze informacje, w tym: uwarunkowania środowiskowe obszaru, zasięg hałasu, środki minimalizujące oddziaływanie – streszczenie jest zazwyczaj prezentowane w czasie konsultacji społecznych.

Inwentaryzacja przyrodnicza

Opracowanie środowiskowe w zakresie oceny oddziaływania na przyrodężywioną powinno być oparte na przeprowadzonej inwentaryzacji przyrodniczej rejonu inwestycji. Inwentaryzacja przyrodnicza powinna być zorientowana na określenie głównych typów siedlisk występujących w rejonie inwestycji oraz szczególnie zwracać uwagę na występowanie gatunków zwierząt, roślin i grzybów objętych ochroną gatunkową, jak również wymagających ochrony siedlisk przyrodniczych. Opracowanie inwentaryzacji przyrodniczej jest konieczne w celu zidentyfikowania miejsc występowania chronionych gatunków zwierząt, roślin i grzybów, miejsc występowania oraz szlaków migracji zwierząt, siedlisk przyrodniczych - oceną powinny być objęte nie tylko obszary, z którymi dane warianty kolidują, ale również położone w bezpośrednim sąsiedztwie inwestycji, o ile możliwe jest wystąpienie negatywnych oddziaływań inwestycji na dany obszar. Zaleca się aby inwentaryzacja została przeprowadzona w promieniu 100 metrów od osi drogi, w terminie uwzględniającym biologię gatunków (w szczególności okres migracji płazów).

Zamawiający zastrzega możliwość wprowadzenia zmian w zakresie wymagań do raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko.

4.5. Ogólne założenia do metodyki wykonywania raportów o oddziaływaniu na środowisko

Używane w raportach o oddziaływaniu na środowisko wskaźniki środowiskowe powinny spełniać zalecenia Europejskiej Agencji Środowiska (EEA). Wskaźniki oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko powinny zostać wyznaczone według metodyki DPSIR (driving force – pressure – state – impact – response).

Macierz wskaźników oddziaływania na środowisko przedstawia wskaźniki, jakie należy brać pod uwagę przy opracowywaniu raportów o oddziaływaniu przedsięwzięć na środowisko.

Presja / stan środowiska		Przyroda ożywiona	Populacja ludzka	Gleby	Wody	Powietrze	Klimat	Dobra materialne	Dobra kultury	Krajobraz
Oddziaływanie infrastruktury drogowej	Zajętość terenu	X	X	X	X			X	X	X
	Efekt bariery	X	X		X					
	Produkcja odpadów			X	X					X
	Materiałochłonność	X		X	X			X		
	Energochłonność	X					X	X		
Oddziały- wanie pojazdów	Hałas i wibracje	X	X					X	X	
	Emisja zanieczyszczeń	X	X	X	X	X	X	X	X	X
	Wypadki drogowe	X	X							

Metodyka DPSIR opiera się na założeniu, że właściwej oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko można dokonać tylko w oparciu o znane warunki środowiskowe (rozumiane przede wszystkim jako wrażliwość środowiska na różnego rodzaju uciążliwości) oraz o znane uciążliwości i emisje zanieczyszczeń pochodzące z planowanej drogi.

Można przyjąć, że wskaźnikami oceniającymi oddziaływanie przedsięwzięcia na środowisko są wszystkie wskaźniki odnoszące się do poziomów emisji zanieczyszczeń czy uciążliwości w środowisku.

Należy zwrócić uwagę, że w świetle polskich przepisów prawnych nie wszystkie standardy odnoszące się do jakości środowiska są standardami emisyjnymi – o ile bez wątpienia w przypadku klimatu akustycznego oraz zanieczyszczeń powietrza czy przyrody ożywionej rozpatruje się zazwyczaj emisję (poziomy hałas w środowisku, stężenia zanieczyszczeń w powietrzu itd.), o tyle w przypadku gospodarki wodno-ściekowej używane są jedynie standardy emisyjne (dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do wód lub do ziemi). Normy emisyjne muszą być spełnione niezależnie od jakości wody w odbiorniku ścieków.

5. KONTROLA JAKOŚCI OPRACOWAŃ PROJEKTOWYCH

5.1. Podstawowe zasady kontroli jakości opracowań projektowych

Podstawowe zasady kontroli jakości wykonywania opracowań projektowych przedstawiono w p-kcie 5. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

Materiały do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach podlegają weryfikacji Wydziału ds. Ochrony Środowiska P-4 w Oddziale GDDKiA we Wrocławiu, a w przypadku gdy zawierają raport o oddziaływaniu na środowisko, również Departamentu Środowiska (DŚR) GDDKiA – Wydziału Ocen Oddziaływania na Środowisko (WOŚ).

W tym celu składa się do Zamawiającego 2 egzemplarze opracowania w wersji papierowej oraz elektronicznej, do sprawdzenia (jeden dla Zamawiającego, drugi dla Departamentu Środowiska (DŚR) Wydziału Ocen Oddziaływania na Środowisko (WOŚ) w GDDKiA.

5.2. Przegląd opracowań projektowych

Przeglądy opracowań projektowych dla opracowań ekologicznych odbywać się będą z częstotliwością co 1 miesiąc, w okresie przewidzianym na ich wykonanie w zaktualizowanym Harmonogramie prac projektowych.

Wykonawca na bieżąco, co najmniej z cztero-dniowym wyprzedzeniem, będzie pisemnie informować przedstawiciela komórki merytorycznej Zamawiającego z jednoczesnym powiadomieniem Kierownika Projektu o planowanych pomiarach i czynnościach terenowych.

6. OBMIAR OPRACOWAŃ PROJEKTOWYCH

6.1. Ogólne zasady obmiaru opracowań projektowych

Ogólne zasady obmiaru opracowań projektowych przedstawiono w w p-kcie 6. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

6.2. Jednostka obmiarowa

Jednostką obmiarową jest pozycja w Tabeli opracowań projektowych (cena ryczałtowa).

7. ODBIÓR OPRACOWAŃ PROJEKTOWYCH

Ogólne zasady odbioru opracowań projektowych przedstawiono w p-kcie 7. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

Podstawowym dokumentem do wykonania odbioru częściowego i końcowego opracowań projektowych jest Protokół zdawczo-odbiorczy.

Do protokołu zdawczo-odbiorczego należy dołączyć:

- kompletne opracowanie projektowe,
- oświadczenie, że są one wykonane zgodnie z umową, aktualnie obowiązującymi przepisami, normami i wytycznymi oraz że zostały wykonane w stanie kompletnym, z punktu widzenia celu, któremu mają służyć,
- materiały wyjściowe dostarczone przez Zamawiającego – dotyczy tylko odbioru końcowego.

Wykonawca wykona opracowania projektowe w następującej ilości egzemplarzy:

1. w celu złożenia ich do organu właściwego do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach:
 - a) kartę informacyjną przedsięwzięcia w trzech egzemplarzach wraz z zapisem w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych;
 - b) raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko w trzech egzemplarzach wraz z zapisem w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych (trzy egzemplarze), w przypadku gdy organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach stwierdzi konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i określi zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
 - c) poświadczona przez właściwy organ kopia mapy ewidencyjnej obejmującej przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie, oraz obejmującej obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie (jeden egzemplarz) oraz kserokopia ww. mapy (w trzech egzemplarzach),
 - d) wypis z ewidencji gruntów obejmujący przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie oraz obejmujący obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie (jeden egzemplarz) oraz kserokopia ww. wypisu (w trzech egzemplarzach).
2. dla Zamawiającego:
 - a) kartę informacyjną przedsięwzięcia w dwóch egzemplarzach wraz z zapisem w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych;
 - b) raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko w trzech egzemplarzach wraz z zapisem w formie elektronicznej na informatycznych nośnikach danych (trzy egzemplarze), w przypadku gdy organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach stwierdzi konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i określi zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
 - c) kserokopię poświadczoną przez właściwy organ kopii mapy ewidencyjnej obejmującej przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie, oraz obejmującej obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie w dwóch egzemplarzach,
 - d) wypis z ewidencji gruntów obejmujący przewidywany teren, na którym będzie realizowane przedsięwzięcie oraz obejmujący obszar, na który będzie oddziaływać przedsięwzięcie w dwóch egzemplarzach.

8. PŁATNOŚCI

8.1. Ogólne ustalenia dotyczące podstawy płatności

Ogólne ustalenia dotyczące podstawy płatności podano w p-kcie 8. Opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)

8.2. Cena jednostki obmiarowej

Cena wykonania materiałów wymaganych do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w ilości niezbędnej do uzyskania w/w decyzji, obejmuje:

- analizę materiałów wyjściowych dostarczonych przez Zamawiającego,

- zebranie materiałów archiwalnych, które mają być dostarczone przez Wykonawcę,
- wykonanie pomiarów i badań (inventaryzacji) potrzebnych do wykonania opracowania projektowego,
- wykonanie opisów, obliczeń i rysunków oraz oprawę opracowania projektowego dla potrzeb uzgodnień,
- uzyskanie opinii i uzgodnień wymaganych dla opracowania projektowego,
- wykonanie prezentacji opracowania projektowego,
- wykonanie uzupełnień i poprawek wynikłych w procesie wykonywania innych opracowań projektowych objętych Umową,
- udział w spotkaniach i naradach,
- wykonanie i dostarczenie do Zamawiającego kompletnego opracowania projektowego w wymaganej szacie graficznej i w wymaganej ilości egzemplarzy.

8.3. Sposób płatności

Sposób obliczania wynagrodzenia za poszczególne opracowania projektowe oraz sposób i terminy dokonywania płatności będą odpowiadać wymaganiom podanym w Umowie.

Podstawę do wystawienia faktury obejmującej wynagrodzenie umowne stanowi protokół z odbioru przedmiotu umowy.

Dopuszcza się możliwości płatności za częściowe wykonanie opracowania projektowego do 80% wartości umownej. Pozostałe 20% zostanie wypłacone Wykonawcy po zakończeniu opracowania i uzyskaniu wymaganych decyzji objętych zamówieniem. Powyższe nie dotyczy kaucji gwarancyjnej, której zasady rozliczania zawarte zostaną w Umowie.

9. PRZEPISY ZWIĄZANE

9.1. Przepisy prawne i normy

- [1] Ustawa z dnia 27.04.2001r. **Prawo ochrony środowiska** (tekst jednolity Dz. U. z 2008r. Nr 25, poz.150 z późn. zm.)
- [2] Ustawa z dnia 18.07.2001r. **Prawo wodne** (tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.)
- [3] Ustawa z dnia 04.02.1994r. **Prawo geologiczne i górnicze** (tekst jednolity Dz. U. z 2005r. Nr 228, poz. 1947 z późn. zm.)
- [4] Ustawa z dnia 10.04.2003r. **o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg krajowych** (Dz. U. z 2003r. Nr 80, poz. 721 z późn. zm.)
- [4.1] Ustawa z dnia 25.07.2008r. **o zmianie ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych oraz zmianie niektórych innych ustaw** (Dz. U. z 2008r. Nr 154, poz. 958)
- [5] Ustawa z dnia 07.07.1994r. **Prawo budowlane** (tekst jednolity Dz. U. z 2006 r. Nr 156 poz. 1118 z późn. zm.)
- [6] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia z dnia 24 lipca 2006r. **w sprawie warunków, jakie należy spełniać przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego** (Dz. U. Nr 137, poz. 984)
- [7] Dyrektywa Rady z dnia 27.06.1985r. **w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko** Nr 85/337/EWG
- [8] Ustawa z dnia 3 października 2008r. **o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko** (Dz. U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.)
- [9] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007r. **w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku** (Dz. U. z dnia 5 lipca 2007r.)
- [10] Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. **o ochronie przyrody** (Dz. U. Nr 92, poz. 880 ze zm.)
- [11] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 roku, **w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000** (Dz. U. Nr 77 poz. 510).
- [12] Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory.

9.2. Wytyczne

- [13] **Stadia i skład dokumentacji projektowej dla dróg i mostów w fazie przygotowania zadań** – załącznik do Zarządzenia nr 17 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 11.05.2009r.
- [14] **Podręcznik dobrych praktyk wykonywania opracowań środowiskowych dla dróg krajowych**, Kraków 2008,